

фірми залежать від особливостей взаємодії її агентів, що доведено в роботі на основі аналізу еволюції економічної організаційної структури. Кореляція структури фірми й траєкторії її розвитку пояснюється тим, що організаційна структура є функцією, що визначає ефективність перерозподілу прав власності на ресурси фірми і рух організаційної економічної структури по особливій траєкторії структурних змін.

Список літератури: 1. Большая советская энциклопедия. Т. 21 : Проба – Ременсы : в 30 т. / [гл. ред. А. М. Прохоров]. – М.: Советская энциклопедия, 1976. – 639 с. 2. Морковина С. С. Обеспечение устойчивого развития малого предпринимательства в сфере промышленного производства : автореф. дис. на соискание науч. степени доктора экон. наук : спец. 08. 00. 05 "Экономика и управление народным хозяйством: экономика, организация и управление предприятиями, отраслями, комплексами – промышленность" / С. С. Морковина. – Тамбов, 2008. – 44 с. 3. Белоусенко М. В. Общая теория экономической организации: организационная эволюция индустриальной экономики / М. В. Белоусенко. – Донецк : ДонНТУ, 2006. – 429 с. 4. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф ; [научный ред. и автор предисл. Л. И. Евенко]. – М.: Экономика, 1989. – 519 с. 5. Ефремов В. С. Ключевая компетенция организации как объект стратегического анализа / В. С. Ефремов, И. А. Ханьков // Менеджмент в России и за рубежом. – 2002. – № 2. – С. 8-33.

Надійшла до редколегії 15. 10. 2012

УДК 330. 341. 2

Сучасна концепція розвитку фірми / Кондратьєва Т. В. // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства – Харків: НТУ «ХПІ». – 2012. – № 58(964). – С. 83–87. – Бібліогр.: 5 назв.

В работе исследована концепция развития фирмы на основе синтеза эволюционного и структурного подходов. Проанализирована эволюция структуры фирмы, определены направления эволюции, обеспечивающих развитие фирмы в современных условиях.

Ключевые слова: экономическое развитие, эволюционный подход, организационная структура, динамизм внешней среды, институты.

In the work the concept of development of a firm based on the synthesis of structural and evolutionary approaches is researched. Evolution of a firm structure is analyzed, directions of evolution providing development of the firm in modern conditions are identified.

Key words: economic development, evolutionary approach, organizational structure, dynamism of the environment, institutes.

УДК 658.29:519.816

Н. О. КУРЯТНИК, аспірант, НТУ «ХПІ»

ВИЗНАЧЕННЯ КРИТЕРІЇВ ПРОЦЕСУ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКОГО РІШЕННЯ

В статті описані теоретичні підходи щодо формування критеріїв в процесі прийняття управлінського рішення. Проаналізовані можливості щодо групування критеріїв з метою спрощення процедури вибору.

Ключові слова: критерій, управлінське рішення, прийняття управлінського рішення.

Вступ: Приймаючи управлінське рішення, що є однією з невід'ємних складових роботи сучасного менеджера, ОПР (особа, що приймає рішення) наштовхується на проблему оцінювання не лише кінцевого результату прийнятого

©/ Н. О. Курятник, 2012

рішення, але й оцінювання альтернатив чи ефективності проходження окремих етапів процесу прийняття рішень. Прийняття ефективних управлінських рішень є однією зі складових успішного функціонування підприємства на ринку, тож постає цілком закономірне питання визначення критеріїв подібного оцінювання.

Хоча проблематика прийняття управлінського рішення достатньо широко освітлена в працях багатьох науковців, слід зазначити, що в сучасній економічній літературі немає достатньо чіткого та однозначного визначення критерію, оскільки в найбільш широкому розумінні критерій сприймається як певний оціночний показник, що в кінцевому результаті дає змогу зробити кращий вибір, відповідно до поставлених перед ОПР цілей. Різноманітність цілей, що може ставити перед собою ОПР в процесі виконання професійних обов'язків, зумовлює і різних набір критеріїв та вимоги до них відповідно до ситуації та мети оцінювання.

Аналіз останніх досліджень та літератури: Так, Варфоломєєв та Воробйов дають визначення критерію лише з математичної точки зору: «критерій – це спеціальна функція, що задана в номінальній, числовій чи кількісній шкалі, областю визначення якої слугує множина альтернатив» [2]. Ларичев же дає більш узагальнене визначення, вказуючи, що «критерії оцінки альтернатив – це показники їх привабливості (чи непривабливості) для учасників процесу вибору» [3].

Причому, в даному випадку критерій сприймається як оціночна характеристика вибору альтернативи, в той час як, наприклад, потребує більш детального дослідження питання розробки критеріїв для кожного з етапів прийняття управлінського рішення. Так, наприклад, ОПР може прагнути оцінити якість інформації, що поступила до системи. У дослідженні оцінки якості процесу прийняття управлінського рішення Сіменко І.В. пропонує формувати критерії якості інформаційного забезпечення [4].

Недостатньо дослідженим залишається процес розробки системи найбільш застосовуваних критеріїв для визначення оптимальної альтернативи у галузевому розрізі, підвищення уваги до якого з боку науковців дозволило б значно підвищити частку раціональних рішень в загальній їх сукупності, що приймаються на підприємстві. При чому необхідно розглядати саме систему критеріїв, визначаючи одночасно ступінь та напрямок взаємозалежностей між окремими критеріями. Хоча існують дослідження, що описують процес прийняття рішення в

енергетиці [5], але автори приділяють мало уваги конкретизації критеріїв прийняття рішення.

На сучасному етапі розвитку економічної думки критерій також набуває актуальності не лише як показник оцінки альтернативи, але й як оціночний показник ефективності управління в цілому. Так, В. А. Рудьєв, С. О. Гуткевич наводять наступні критерії ефективності менеджменту [6]: оперативність, надійність системи управління, якість виконання функцій, забезпеченість засобами оргтехніки, оптимальність системи управління.

Мета досліджень: Метою даної роботи є аналіз системи критеріїв, що можуть бути застосовані в процесі прийняття рішень для підприємств, що функціонують в електроенергетичній галузі.

Матеріали досліджень: Так, у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі автори акцентують увагу на наявності як якісних, так і кількісних критеріїв прийняття рішення. Якщо перші можна застосувати для оцінки будь-якого рішення, то використання критеріїв другої групи потребує суворої формалізації процесу вибору, звичайно, якщо проблемна ситуація дозволяє це зробити. Прагнення до значної формалізації складних проблем може призводити до занадто сильного спрощення ОПР ситуації, яке в подальшому негативно відіб'ється на кінцевому результаті за рахунок потенційного неврахування окремих складових.

Тож, приймаючи управлінське рішення, ОПР може застосовувати як кількісні, так і якісні критерії в залежності від мети оцінювання на структури проблемної ситуації. Але необхідно зазначити, що якісні критерії у застосуванні є найбільш проблематичними, які важко чисельно виміряти, тож оцінка ситуації за ними носить достатньо суб'єктивний характер.

Кількісним критеріям також приділяється багато уваги, особливо останнім часом, оскільки все гостріше стоїть проблема зниження суб'єктивності процесу прийняття управлінського рішення за рахунок формалізації окремих етапів процесу. Але при цьому ОПР може зіштовхнутися з кількома проблемами:

- по-перше, для оцінки ситуації може бути необхідним застосування якісних критеріїв, які важко формалізувати, тож необхідно або буде застосовувати складні процедури формалізації, або відкидати такі критерії. У другому випадку може значно знизитися якість прийняття рішення, адже оцінки за цими критеріями може бути необхідною.

- по-друге, за значної формалізації процесу прийняття управлінського рішення необхідною є наявність додаткових знань, вмінь та навичок щодо правильного трактування отриманих в процесі розрахунків результатів. І необхідно зважати на те, що складність проблем сучасного підприємства ставить ОПР перед необхідністю здійснення багатокритеріального вибору та застосування певного програмного забезпечення, яке не завжди є доступним ОПР.

Досліджуючи процес прийняття рішення на українському підприємстві, і, зокрема, на електроенергетичних підприємствах, можна зазначити, що з метою спрощення процедури вибору можливе застосування не просто окремих критеріїв, а їх груп, що полегшить ОПР не лише процес вибору, але й процедуру встановлення взаємозалежностей між окремими критеріями, адже при формулюванні критеріїв необхідно враховувати й той факт, досягнення оптимальності за одним критерієм може призводити до погіршення за іншими параметрами, які є не менш важливими [7].

При цьому необхідно розуміти, що неможливо врахувати всі критерії, і не всі зі сформульованих критеріїв є рівнозначними, зважаючи на конкретну ситуацію, тому необхідно спочатку проаналізувати мету проведення оцінювання, критерії, за якими може бути проведена оцінка, та учасників, що приймають участь в процесі прийняття рішення.

Для вирішення такої проблеми пропонується використати за основу групування, запропоноване Стародуб І. В. [7], в якому автор пропонує поділити критерії за наступними групами: параметричні, економічні, соціальні та експлуатаційні. При цьому додамо до існуючого переліку груп критеріїв ще кілька, які є також значущими для електроенергетичного підприємства: правові, кваліфікаційні та технологічні.

Розглянемо кожен з цих груп більш детально:

- параметричні – відповідність системи окремим параметрам, наприклад, точність, безперебійність роботи, постійність напруги в мережі тощо;
- економічні – прибутковість діяльності, рентабельність, зниження витрат, відповідність бюджету;
- експлуатаційні – ступінь зношення основних фондів, ефективність залучення нових ресурсів;
- соціальні – ступінь задоволення послугами населення;

- правові – врахування існуючих норм законодавства та впливу державних органів;
- кваліфікаційні – рівень кваліфікації робітників, що приймають участь в процесі прийняття або реалізації рішення;
- технологічні – ступінь технологічного забезпечення операцій, наявність відповідного програмного забезпечення для виконання певного виду робіт чи розрахунків.

Кожна з цих груп критеріїв потребує подальшої деталізації, зважаючи на можливість кількісного оцінювання окремих критеріїв групи, та поділу на дві великі групи за впливом на результат, тобто до оптимального стану наближає збільшення чи зменшення за цим критерієм.

Необхідно також зазначити, що ОПР може додатково залучати до процесу прийняття управлінського рішення окремих осіб чи групу осіб. Але ці особи повинні бути обізнані щодо ситуації та мати можливість дати об'єктивну оцінку ситуації за запропонованими параметрами.

Таким чином, процес оцінювання за наявності такого підходу до визначення критеріїв набуває наступного вигляду за етапами:

1. Визначається мета оцінювання.
2. Визначаються учасники процесу.
3. Відбувається ознайомлення учасників процесу з метою оцінювання та шкалами, за якими буде надаватися оцінка, якщо критерії потребують кількісної оцінки, але не є вимірюваними без застосування експертів.
4. Відбувається вибір груп критеріїв, що можуть бути використані для оцінки.
5. Проводиться дискусія з метою звуження кола критеріїв в кожній окремій групі.
6. З обраних груп обираються найбільш значущі для даного процесу.
7. Проводиться аналіз взаємозв'язків між обраними критеріями.
8. Проводиться процедура оцінювання.

Слід зазначити, що якщо кожна з підгруп має той самий вектор впливу на результуючу альтернативу, тож в результаті можна побудувати пов'язану систему критеріїв, що відбиває характер взаємозв'язків між ними в процесі вибору, врахувати ступінь впливу кожної з груп на результуючу альтернативу, надати

вагових коефіцієнтів не кожному окремому критерію, а групі критеріїв, що значно спростить процедуру вибору, та дозволить агрегувати узагальнені оцінки. Подібний підхід дозволить значно спростити процедуру вибору та знизить вимоги до ОПР, що приймає рішення, оскільки менша кількість критеріїв передбачає використання більш простих економіко-математичних моделей для процедури вибору.

Висновки: Таким чином, в подальшому планується на базі групування критеріїв більш детально описати систему з них, що можуть впливати на процес прийняття рішень в електроенергетиці, дослідити їх взаємозв'язки, окреслити кола рішень, щодо яких може бути застосована система.

Список літерари: 1. Орлов А.И. Принятие решений. Теория и методы разработки управленческих решений. – М.: ИКЦ «МарТ»; Ростов н/Дону: Издательский центр «МарТ», 2005. – 496 с. 2. Варфоломеев В.И., Воробьев С.Н. Принятие управленческих решений: Учебное пособие для Вузов. – М.: КУДИЦ-ОБРАЗ, 2001. – 288с. 3. Ларичев О.И. Теория и методы принятия решений: Учебник. Изд.второе, перераб. и доп. – М.: Логос, 2002. – 392 с. 4. Сіменко І.В. Якість процесу прийняття управлінських рішень: визначення етапів та послідовність аналітичних процедур // Режим електронного доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vdnuet/econ/2011_4/Simenko.pdf 5. Геращенко І.О., Домбровська Г.П. Процес прийняття управлінських рішень на енергетичних підприємствах в сучасних умовах господарювання // режим електронного доступу: http://eprints.kname.edu.ua/577/1/214-220_%D0%93%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf 6. Рутьєв В. А., Гуткевич С. О. Менеджмент. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 312 с. Режим електронного доступу: http://pidruchniki.ws/15840720/menedzhment/menedzhment_-_rulyev_va 7. Стародуб В.І. Критерії оцінювання транспортно-планувальної системи міста. // Режим електронного доступу: www.rv.ua/metods/asp/vd/v40249.doc

Надійшла до редколегії 19. 10. 2012

УДК 658.29:519.816

Визначення критеріїв процесу прийняття управлінського рішення / Курятник Н. О. // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства – Харків: НТУ «ХПІ». – 2012 . – № 58(964). – С. 87–92. – Бібліогр.: 7 назв.

В статті описані теоретическіе підходи к формированию критериев в процессе принятия управленческого решения. Проанализированы возможности по группировке критериев с целью упрощения процедуры выбора.

Ключевые слова: критерий, управленческое решение, принятие управленческого решения.

The article describes theoretical approaches applied to formation of criteria in decision making process. It also analyzes the possibilities for the criteria grouping in order to make the procedure of choice easier.

Key words: criterion, managerial decision, management decision making.

УДК 330. 322. 3: 334. 716

О. Ю. ЛІНЬКОВА, канд. екон. наук, доц., НТУ «ХПІ»

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПРОМИСЛОВИМ ПІДПРИЄМСТВОМ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Наведено результати дослідження проблем управління промисловими підприємствами. Структуровані особливості розвитку національних промислових підприємств. Запропоновано заходи щодо удосконалення управління промисловими підприємствами з метою забезпечення конкурентоздатності. Проаналізовано світовий досвід удосконалення управління промисловим підприємством та можливості його використання в Україні.